

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการวิจัยสาร (Content Analysis) ในการวิเคราะห์เนื้อหาทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ ซึ่งจะมีขั้นตอนดังนี้

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาทางการเมืองของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ในช่วงตั้งแต่ วันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2519 - วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 โดยแบ่งการศึกษาตามสมัยของรัฐบาล คือ

รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ วันที่ 21 เมษายน - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2519 - 20 ตุลาคม พ.ศ.2520

ประชากรในการวิจัย จึงได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่พิมพ์จำหน่ายทั่วไปในช่วงเวลาที่ทำการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือประเภทประชานิยม(Popular Newspapers) กับประเภทคุณภาพ (Quality Newspapers)

ในที่นี้จะกำหนดเอาเฉพาะหนังสือพิมพ์ที่มีความต่อเนื่องในการดำเนินกิจการ ในช่วงเวลาที่ทำการวิจัยและยังเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงของทั้ง 2 ประเภทในขณะนั้น²⁹

หนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม ได้แก่ ไทยรัฐ ซึ่งมียอดจำหน่ายในปี พ.ศ.2519 จำนวน 400,000 ฉบับต่อวัน

หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ ได้แก่ สยามรัฐ ซึ่งมียอดจำหน่ายในปี พ.ศ.2519 จำนวน 50,000 ฉบับต่อวัน

นอกจากที่ผู้วิจัยได้เลือกสยามรัฐเป็นกลุ่มตัวอย่างในหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ เพราะเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงแล้ว สยามรัฐยังมีความโดดเด่นของคอลัมน์นิสต์ที่มีจำนวนมาก และในจำนวนนั้นก็คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์และเป็นนักการเมือง เคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งโดยสถานภาพของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ นี้เป็นจุดที่น่าสนใจและทำให้ข้อเขียนของสยามรัฐโดดเด่นกว่าหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ ฉบับอื่นๆ

เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ในช่วงรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ตั้งแต่ช่วง วันที่ 21 เมษายน - 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 อันเป็นสมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 ของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็เพราะเป็นช่วงเวลาต่อเนื่องกับ รัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร และเป็นช่วงที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรียาวนานและต่อเนื่องกว่าในสมัยที่ 1 และสมัยที่ 2 ดังนี้

²⁹ ระวีวรรณ ประกอบผล. เล่มเดิม. หน้า 202.

สมัยที่ 1	17 กย. พ.ศ.2488 - 31 มค. พ.ศ.2489	รวม 4 เดือน 14 วัน
สมัยที่ 2	15 กพ. - 6 มีค. พ.ศ.2518	รวม 20 วัน
สมัยที่ 3	21 เมย. - 25 กย. พ.ศ.2519	รวม 5 เดือน 3 วัน
สมัยที่ 4	25 กย. - 6 ตค. พ.ศ.2519	รวม 12 วัน

ระยะเวลาในการบริหารประเทศในสมัยที่ 3 และ 4 รวมทั้งสิ้น 5 เดือน 15 วัน ดังนั้นในการเปรียบเทียบเนื้อหาทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยจะเห็นความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนกว่า

รัฐบาลนายธานีทร กรีวิเชียร บริหารประเทศตั้งแต่วันที่ 8 ตค. พ.ศ. 2519 - 20 ตค. พ.ศ.2520 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 12 เดือน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตในการศึกษา ตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2519 ถึง วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 รวมระยะเวลาทั้งหมด 535 วัน โดยศึกษาจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและสยามรัฐ ในวันที่ 7 และ 8 ตุลาคม พ.ศ.2519 หนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายทุกฉบับ และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ถูกสั่งปิด ในวันที่ 16 - 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2520 และ วันที่ 22 - 28 มิถุนายน พ.ศ.2520 รวมระยะเวลาที่ถูกสั่งปิด 14 วัน

การสุ่มฉบับที่ศึกษาของหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับนี้ จะใช้วิธีการสุ่มแบบหมุนเวียน (Rotation Sampling) โดยเลือกตัวอย่างให้กระจายไปตามวัน ตั้งแต่วันจันทร์ ถึง วันอาทิตย์ กระจายไปตามสัปดาห์ที่ 1 - 4 ของแต่ละเดือน ดังนั้น จะศึกษาหนังสือพิมพ์ ครบทั้ง 7 วัน ทุกสัปดาห์และทุกเดือน เช่น

วันจันทร์	ของสัปดาห์ที่ 1 ของเดือน เป็น ฉบับที่ 1
วันอังคาร	ของสัปดาห์ที่ 2 ของเดือน เป็น ฉบับที่ 2

วันพุธ ของสัปดาห์ที่ 3 ของเดือน เป็น ฉบับที่ 3
 วันพฤหัสบดี ของสัปดาห์ที่ 4 ของเดือน เป็น ฉบับที่ 4
 วันศุกร์ ของสัปดาห์ที่ 1 ของเดือน เป็น ฉบับที่ 5
 วันเสาร์ ของสัปดาห์ที่ 2 ของเดือน เป็น ฉบับที่ 6
 วันอาทิตย์ ของสัปดาห์ที่ 3 ของเดือน เป็น ฉบับที่ 7

โดยในการสุ่มแบบหมุนเวียนนี้ จะสามารถศึกษาเนื้อหาทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ในแต่ละวันที่อาจมีเนื้อหาแตกต่างกันไปได้ครบ โดยเฉพาะในส่วนของคอลัมน์บทความ ต่างๆ

ในกรณีที่ฉบับที่สุ่มขึ้นมาั้น ตรงกับวันที่มีการสั่งปิดหนังสือพิมพ์ ก็จะเลื่อนไปเป็นวันอื่น โดยจะต้องให้ครบทั้ง วันจันทร์ - วันอาทิตย์

ข้อจำกัดของการวิเคราะห์เนื้อหาครั้งนี้คือ หนังสือพิมพ์สยามรัฐตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2519 เป็นต้นมา งดจำหน่ายในวันอาทิตย์ ซึ่งผู้วิจัยจึงได้สุ่มศึกษาฉบับวันอื่นแทนเพื่อศึกษาให้ครบ 7 ฉบับ

ดังนั้น ด้วยวิธีการสุ่มแบบหมุนเวียนทุกเดือนนี้ จะได้หนังสือพิมพ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 266 ฉบับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบการนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช กับสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ได้ใช้ตารางเก็บตัวเลขเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา แบบ Thematic Analysis

หน่วยในการวิเคราะห์เป็นประเด็น

ในการวัดปริมาณเนื้อหาทางการเมืองนั้น จะใช้การวัดแบบ B.S.U. (Basic Space Unit) โดยกำหนดให้ 1.5 ตารางนิ้ว เท่ากับ 1 หน่วย B.S.U. และ 1 หน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ มีจำนวน 160 B.S.U. หน่วยในการระบุจำนวนเป็น B.S.U.

ในการวิเคราะห์ทิศทางกรนำเสนอเนื้อหา จะใช้หน่วยการวิเคราะห์เป็นประเด็น และหน่วยในการระบุจำนวนเป็น รายเรื่อง

การวิเคราะห์เนื้อหาแบบ Semantic Differentiation

หน่วยในการวิเคราะห์เป็นคำ (words)

หน่วยในการระบุจำนวนเป็นครั้ง

การวิเคราะห์เนื้อหาแบบ Semantic Differentiation นี้ จะใช้ดัชนีจากคำสำนวน ในประโยคที่นำเสนอ และสูตรการคำนวณ เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ภาษา

เครื่องมือในการวิเคราะห์ทิศทางสารสนเทศเนื้อหา

ในการวิเคราะห์ทิศทางของเนื้อหาทางการเมืองนั้น พบว่าจะสามารถแบ่งทิศทางสารสนเทศเนื้อหาได้ออกเป็น 3 ประเภท คือ ทิศทางบวก ทิศทางลบ และทิศทางเป็นกลาง โดยการวิเคราะห์ทิศทางของเนื้อหาจะอาศัยรูปแบบของประโยคในรูปลักษณะทางไวยากรณ์หรือเค้าโครงประโยคที่นำมาใช้ในการสื่อสารนั้นๆ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะการวิเคราะห์ที่ละประโยค

การแจกแจงลักษณะประโยค ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นมาตรฐานในการวัดเนื้อหาหนังสือพิมพ์ เนื่องจาก ข้อเท็จจริง (fact) นั้นจะต้องถูกแยกออกจาก ความคิดเห็น (opinion) โดยเด็ดขาด และความคิดเห็นนั้นจะเป็นความคิดเห็นที่เป็นกลาง ปราศจากอคติของผู้เขียนได้ ก็เมื่อความคิดเห็นนั้นมีแหล่งอ้างอิงที่ชัดเจน จึงมีการสร้างระบบแยกประเภทต่อไปนี้ขึ้น³⁰

1. ประโยคที่มีข้อเท็จจริง / มีการอ้างมา
2. ประโยคที่เป็นข้อเท็จจริง / ไม่มีการอ้างที่มา
3. ประโยคที่เป็นความคิดเห็น / มีการอ้างที่มา
4. ประโยคที่เป็นความคิดเห็น / ไม่มีการอ้างที่มา
5. ประโยคที่ตัดสินความผิด ถูก หรือตัดสินว่านี่เป็นเหตุของผล หรือนี้เป็น

ผลของเหตุ

6. ประโยครายงานแทรกความคิดเห็น / ที่มีการอ้าง
7. ประโยครายงานแทรกความคิดเห็น / ไม่มีที่อ้าง
8. ประโยคอื่นๆ

³⁰ Richard A. Pride and Danel H. Clarke. "Race Relation in Television News: Acontent Analysis of the Networks" *Journalism Quarterly*, Summer 1973, pp.319-328. อ้างถึงใน สุภัตญา ศีระวนิช. รายงานผลการวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน เรื่องสิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน. (กท : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 7-8.

ในประโยคต่างๆ ที่แบ่งออกมาี้ จะสามารถทำให้เห็นทิศทางของเนื้อหาทางการเมืองได้ว่ามีแนวโน้มไปในทิศทางบวก ลบ หรือเป็นกลาง ซึ่งในแต่ละรายเรื่องที่น่าเสนอนั้นจะประกอบไปด้วยประโยคหลายรูปแบบด้วยกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการหาน้ำหนักของทิศทางโดยรวม จึงจำเป็นต้องตรวจสอบด้วย The Coefficient of Imbalance และหาค่าร้อยละ ซึ่งมีสูตรดังนี้³¹

$$\text{ใช้สูตร } C_f = \frac{f - fu}{rt} \quad \text{เมื่อ } f > u$$

$$\text{ใช้สูตร } C_u = \frac{fu - u}{rt} \quad \text{เมื่อ } u > f$$

โดยที่ f คือจำนวนหน่วยของเนื้อหาด้านบวก
 u คือจำนวนหน่วยของเนื้อหาด้านลบ
 r คือจำนวนหน่วยของเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง
 t คือจำนวนหน่วยของเนื้อหาทั้งหมด

ค่าที่คำนวณได้จะมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 ซึ่งค่าลบหมายถึงการเสนอเนื้อหาที่มีทิศทางไปด้านลบ ค่าบวก หมายถึงการเสนอเนื้อหาในทิศทางด้านบวก ค่าระหว่าง -0.01 ถึง +0.01 เป็นค่าของความเป็นกลางในการเสนอเนื้อหาทางการเมืองของหนังสือพิมพ์³²

³¹ H.D.Lasswell, N. Leites and Associates. *The Language of Politics*. Cambridge, Mass : M.I.T. Press, 1965. อ้างถึงใน พีระ จิร โสภณ. *วิธีการวิจัยการสื่อสารมวลชน*. (กท : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,ม.ป.ป.) , หน้า 82-83.

³² อัญชลี จารุสมบัติ. *บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีการทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย*. (กท:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 45.

เครื่องมือในการวัดความเข้มข้นของระดับความเข้าใจ

ในภาษาไทย ลักษณะโครงสร้างของประโยคโดยทั่วไป จะประกอบไปด้วย ประธาน กริยา กรรม หรือ คุณศัพท์ คำขยายกริยา รวมทั้งสรรพนาม เช่น ฉันไปโรงเรียน รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์สั่งห้ามขึ้นราคาสินค้า ผู้ว่ากรุงเทพมหานครตรวจท้องที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วม เป็นต้น ซึ่งประโยคเหล่านี้อาจจะกว้างเกินไปสำหรับการวิเคราะห์หาลักษณะความเข้าใจของประโยค

ผู้วิจัยสังเกตว่า การใช้ภาษาให้เกิดความประทับใจ หรือ กระตุ้นความรู้สึก นั้น จะมีลักษณะที่เติมสร้อยคำ สร้างความคล้องจองในสระและพยัญชนะ และการใช้คำเปรียบเทียบ เปรียบเปรย ด้วยสำนวน คำพังเพย เข้ามาแทรก เพื่อเพิ่มความรู้สึกกินใจแก่ผู้อ่าน โดยเฉพาะการพาดหัวข่าว หรือการเขียนคอลัมน์ของนักเขียน ซึ่งนักเขียนบางคนอาจใช้คำ อุทาน คำสแลง รวมทั้ง เครื่องหมาย ? ! ต่างๆ ลงไป เพื่อเพิ่มน้ำหนักในการเยาะหยัน เสียดสี ถากถาง เสียดแทง

ดังนั้น ในการวัดความเข้มข้นของระดับความเข้าใจของเนื้อหาประเภทข่าว และความคิดเห็นนั้น ผู้วิจัยได้ใช้ดัชนีต่อไปนี้เป็นขอร์ระบุความเข้มข้นของความเข้าใจ³³

1.ภาพพจน์ (Figures of Speech) คือคำ หรือกลุ่มคำที่เกิดจากกลวิธีใช้คำ เพื่อให้เกิดภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้งในใจของผู้อ่าน เป็นการใช้อย่างมีศิลปะโดยใช้กลวิธีการเปรียบเทียบ อันได้แก่

---

³³ กำชัย ทองหล่อ. หนังสือหลักภาษาไทย. (กท:รวมสาสน์, 2519), และ Jude K. Burgoon , Michael Burgoon and Miriam Wilkison. " Writing Style as Predictor of Newspaper Readership, Satisfaction and Image," *Journalism Quarterly*. Summer,1981, pp. 228. คัดมาเฉพาะดัชนีบางตัว อ้างถึงใน สุกัญญา ติระวนิช. เล่มเดิม. หน้า 9-20.

1.1 อุปมา (simile) เป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันโดยใช้คำเชื่อมโยง เช่น เหมือน ราวกับ เพียง เป็นต้น เช่น นักการเมืองโศคราว่ากับอาชญากรเสียเอง

1.2 อุปลักษณ์ (metaphor) เป็นการเปรียบเทียบทันที ไม่มีคำเชื่อมโยง เช่น ศูนย์นิสิตสุนักรับใช้พวกชายดีๆนี้เอง

1.3 อนุนามมัย (synecdoche) คือภาพพจน์ที่เกิดจากคุณสมบัติเด่น ๆ เช่น รมต.จมูกหนู

1.4 อธินามมัย (metonymy) คือภาพพจน์ที่เกิดจากใช้ชื่อเรียกรวมๆ แทน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น รัฐบาลหอย

1.5 บุคลาธิษฐาน (personification) คือภาพพจน์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบกับสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ไม่มีคำตอบโต้งจากนักการเมืองผู้นี้ เพราะนั่งเป็นก้อนหินไป

1.6 อติพจน์ (hyperbole) คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบเกินความจริง เช่น บ้านเมืองลูกเป็นไฟ

2. คำประสม เช่น พญามาร เสือกกะโหลก หน้าตัวเมีย สุนัขรับใช้

3. คำซ้ำ เช่น ระริกกระรี่ กระแนะกระแทน

4. สำนวน เช่น กบในะลาครอบ ผักชีโรยหน้า ดินพอกหางหมู

5. คำอุทาน เช่น ห่วย ฮ่วย

6. คำสแลง คือคำที่เหมาะสมเป็นภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียนที่ดี เช่น เด็ดสะ

มอเร

ชั้น

โดยการหาตัวเลขที่ชี้ความเข้มข้น (Intensity) ของการรบกวนของเนื้อหาแต่ละ

$$= \frac{\text{พยางค์ในชั้นนี้}}{\text{จำนวนพยางค์ทั้งหมด}}$$

$$\text{หรือ } I = \frac{si}{S}$$

ในข้อเขียนแต่ละชั้น I = Intensity

s = syllables ในชั้นนี้

S = Syllables ทั้งหมด

โดยกำหนดระดับความรบกวนด้วยดัชนีตัวเลข ดังนี้³⁴

ระดับต่ำ	มีค่าตั้งแต่	0.000 - 0.075
ระดับกลาง	มีค่าตั้งแต่	0.076 - 0.150
ระดับสูง	มีค่าตั้งแต่	0.151 - 0.225
ระดับสูงมาก	มีค่าตั้งแต่	0.226 ขึ้นไป

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นโดยผู้วิจัยได้สุ่มเนื้อหาทางการเมืองมา 50 รายเรื่อง และนำไปให้นิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 1 คน และ ผู้สื่อข่าวสายการเมือง หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 1 คน โดยศึกษาวิเคราะห์โดยยึดแนวการแบ่งประเภทจากนิยามศัพท์ ซึ่งผลที่ได้พบว่า ผู้ลงรหัสทั้ง 2 คน พิจารณาสอดคล้องมีความเห็นตรงกัน 78 % โดยคำนวณจากหลักของ Holsti³⁵

$$R = \frac{2(C_{1+2})}{C_1 + C_2}$$

$$C_{1+2} = \text{จำนวนรายเรื่องที่ผู้ลงรหัส 2 คน ศึกษาเห็นตรงกัน}$$

$$C_1 + C_2 = \text{จำนวนรายเรื่องทั้งหมดที่ผู้ลงรหัสทั้ง 2 คนศึกษา}$$

ซึ่งมีค่าดังนี้

$$C_{1+2} = 39$$

$$C_1 + C_2 = 50 + 50 = 100$$

$$R = \frac{2(39)}{100} = 0.780$$

ในการคำนวณด้วยสูตรนี้ ค่าที่คำนวณได้ไม่ควรต่ำกว่า 0.750 จึงจะมีค่าที่เชื่อถือได้³⁶ ดังนั้นเมื่อค่าคำนวณครั้งนี้ ผู้ลงรหัสทั้งสองมีความเห็นตรงกัน 0.780 จึงทดสอบได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้มีความเชื่อมั่นได้

³⁵ Richard W. Budd et al. *Content Analysis of Communications*. (New York : The MacMillian Company, 1976), pp.68.

³⁶ สรรค์วี คชาชีวะ. *การวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์*. (กท:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 53.